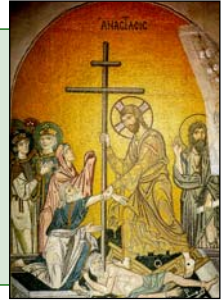

Μεγάλη Τεσσαρακοστή

“Ένα πνευματικὸ ταξίδι
πρὸς τὸ Τέλος τοῦ παλαιοῦ
καὶ τὴν Ἀρχὴ τοῦ νέου

Τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας» *

*Τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας»
εἶναι ἓνα ὑπέροχο πολὺ συνοπτικὸ κείμενο,
πὸν εἶναι περίληψη ὅλης τῆς ὀρθόδοξης
διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας*

- Εἰσαγωγή.
- 1. Ἐκκλησία καὶ Σύνοδοι.
- 2. Οἱ δύο Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.
- 3. Ἀναθεματισμοὶ - Ἐπευφημίες.
- 4. Μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα.
  - α) Ἡ καταδίκη τῆς φιλοσοφίας.
  - β) Ἡ θεολογία τοῦ ἀκτίστου Φωτός.
  - γ) Ὁ Ἡσυχασμός.
  - δ) Οἱ θεόπνευστες θεολογίες τῶν Ἁγίων
καὶ τὸ εὐσεβὲς φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰσαγωγή

Τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας» εἶναι ἓνα κείμενο, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνεται στὸ «Τριῶδιον» καὶ διαβάζεται τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, δηλαδὴ τὴν Α΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι διὰ μέσου τῶν αἰώνων παρουσιάσθηκαν διάφορες αἱρέσεις, οἱ ὁποῖες ἠρνοῦντο τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἔμπειρία καί, στὴν πραγματικότητα, χρησιμοποιῶντας τὴν φιλοσοφία καὶ τὸν στοχασμὸ, ἀμφισβητοῦσαν τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας πάνω σὲ διάφορα δογματικὰ θέματα.

Οἱ Πατέρες ποὺ συνεκρότησαν τὶς Συνόδους ἀντιμετώπισαν αὐτὲς τὶς πλάνες. Οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων πάνω σὲ δογματικὰ θέματα καλοῦνται «*Ὁροι*». Γενικότερα, κάθε ἀπόφαση τῶν Συνόδων καλεῖται «*Συνοδικόν*». Ἔτσι, ἔχουμε τὸν *Συνοδικὸ Τόμο* καὶ τὸν *Συνοδικὸ Ὁρο* καί, ὅπωςδήποτε, κάθε Σύνοδος ἔχει τὸ δικό της *Συνοδικό*.

Τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ποὺ ἀναφέρονται στὴν προσκύνηση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων. Ἡ ἀνάγνωσή τους τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἔδωσε τὸν τίτλο «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*».

Βέβαια, πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι ἀργότερα στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» προσετέθη καὶ ὁ *Ὁρος Πίστεως* τῶν Ἡσυχαστικῶν Συνόδων τοῦ 14ου αἰῶνος. Ἔτσι, τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» περιλαμβάνει τὶς ἀποφάσεις τόσο τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅσο καὶ τῶν Συνόδων τοῦ 14ου αἰῶνος, οἱ ὁποῖες, ὅπως θὰ λεχθῆ πιὸ κάτω, ἔχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ χαρακτηρίζονται καὶ νὰ θεωροῦνται ὡς Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Θὰ ἐπιχειρηθῆ μιὰ ἀνάλυση τοῦ «*Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας*» στὰ κεντρικά του σημεῖα. Δὲν θὰ εἶναι εὐρεῖα ἀνάλυση ὅλου τοῦ *Συνοδικοῦ*, ἀλλὰ θὰ τονισθοῦν τὰ κυριότερα, κατὰ τὴν γνώμη μου, σημεῖα, γιατί ἐκφράζουν τὸ ἥθος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο, γιατί τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα συνδέεται καὶ συντονίζεται μὲ τὶς ἀποφάσεις τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράσθηκαν συνοδικῶς.

1. Ἐκκλησία καὶ Σύνοδοι

ΠΡΙΝ ὁμως προχωρήσουμε στὴν ἀνάλυση τοῦ «*Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας*», θεωρῶ καλὸ νὰ ἐξετάσουμε ἐν ὀλίγοις τὸ μεγάλο θέμα τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς Συνόδους.

Ὅταν ἀναφυόταν κάποια αἵρεση, τότε οἱ ἅγιοι Πατέρες τὴν ἀντιμετώπιζαν στὸν χῶρο τῆς ἐμφανίσεώς της. Ὁ Ἄρειος, ποὺ κήρυττε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ πρῶτο κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ οὐσιαστικὰ ἠρνεῖτο τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Ἀλεξανδρείας. Στὴν συνέχεια ὁμως, ὅταν οἱ αἰρετικές του δοξασίες ἄρχισαν νὰ διαδίδονται καὶ πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀντιμετωπίσθηκε τὸ θέμα ἀπὸ τὴν Α'

Οικουμενικὴ Σύνοδο. Οἱ ἅγιοι Πατέρες συνεκλήθησαν γιὰ νὰ λάβουν μιὰ κοινὴ ἀπόφαση πάνω στὴν διατύπωση τῆς ὀρθόδοξης διδασκαλίας.

Στὶς Συνόδους οἱ ἅγιοι Πατέρες δὲν ἔφαχναν νὰ βροῦν τὴν ἀλήθεια, στοχαζόμενοι μὲ τὴν λογικὴ καὶ τὴν φαντασία, ἀλλὰ προσπαθοῦσαν νὰ διατυπώσουν σὲ *῾Ορους* τὴν ἤδη ὑπάρχουσα ἀποκαλυπτικὴ Ἀλήθεια, γιὰ τὴν ὁποία εἶχαν καὶ δική τους προσωπικὴ ἐμπειρία, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς αἰρετικούς.

῾Ο ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης χωρίζει τὶς Συνόδους σὲ *Οἰκουμενικές, Τοπικές* καὶ *Χωρικές*. Ἡ διαίρεση αὐτὴ δὲν γίνεται ἀνάλογα μὲ τὰ θέματα, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὰ πρόσωπα ποὺ τὶς συγκροτοῦν, γιὰτὶ εἶναι δυνατὸν καὶ τὰ θέματα τῶν Τοπικῶν Συνόδων νὰ ἀναφέρονται σὲ σοβαρὰ δογματικὰ ζητήματα.

Χωρικὴ Σύνοδος λέγεται ἐκείνη, τὴν ὁποία συγκροτεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Μητροπολίτης ἢ ὁ Πατριάρχης μόνον μὲ τοὺς δικούς του Κληρικούς, χωρὶς νὰ παρευρίσκωνται ἄλλοι Ἐπίσκοποι.

Τοπικὴ Σύνοδος λέγεται ἐκείνη, στὴν ὁποία συνέρχονται ὁ Μητροπολίτης ἢ ὁ Πατριάρχης μὲ τοὺς δικούς του Ἐπισκόπους ἢ Μητροπολίτες. Καὶ αὐτὸ γίνεται ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος μιᾶς ἐπαρχίας ἢ οἱ Ἐπίσκοποι δύο ἐπαρχιῶν συναθροίζονται γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν διάφορα φλέγοντα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα¹.

Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ἡ σύναξη πολλῶν Ἐπισκόπων ἀπὸ πολλὰς ἐπαρχίες γιὰ νὰ συζητήσουν καὶ νὰ ἀποφασίσουν γιὰ ἓνα ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα.

Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἔχει τέσσερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, κατὰ τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη.

Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι συγκαλεῖται *«διὰ προσταγῶν, οὐχὶ τοῦ Πάπα ἢ τοῦ δεῖνος Πατριάρχου, ἀλλὰ διὰ προσταγῶν Βασιλικῶν»*.

Τὸ δεύτερο εἶναι νὰ γίνεται συζήτηση γιὰ θέματα Πίστεως *«καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἐκτίθεται ἀπόφασις, καὶ ῾Ορος Δογματικὸς εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικάς»*.

Τὸ τρίτο γνώρισμα εἶναι ὅτι τὰ δόγματα πρέπει νὰ εἶναι *«ὀρθόδοξα, εὐσεβῆ καὶ σύμφωνα ταῖς θεαῖς Γραφαῖς, ἢ ταῖς προλαβούσαις Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις»*.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ:

«τὰς γενομένας Συνόδους, ἡ εὐσεβὴς πίστις κυροῖ,

καὶ πάλιν, ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης κρίνει τὰς Συνόδους».

Καὶ τὸ τέταρτο γνώρισμα εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ οἰκουμενικὴ ἀναγνώριση. Πρέπει

«νὰ συμφωνήσουν καὶ νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διορισθέντα, καὶ κανονισθέντα ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε δι' αὐτοπροσώπου παρουσίας αὐτῶν, εἴτε διὰ τῶν ἰδίων Τοποτηρητῶν, καὶ τούτων ἀπόντων, διὰ γραμμάτων αὐτῶν»².

Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης εἶναι ἀξιοπρόσεκτα, θὰ πρέπει ὅμως νὰ διευκρινήσω δύο ἀπὸ αὐτά, ἥτοι τὸ πρῶτο καὶ τὸ τέταρτο, τὰ ὁποῖα κυρίως εἶναι ἐκεῖνα ποὺ χαρακτηρίζουν τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ τὶς διακρίνουν ἀπὸ τὶς ἄλλες Τοπικὲς Συνόδους.

Τὸ ἓνα εἶναι, ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συγκαλεῖται ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες, ὅταν πλεόν ὁ Χριστιανισμὸς ἔγινε ἐπίσημη θρησκεία τοῦ Κράτους, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ καταστήσῃ τὸν Ὅρο τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου νόμο τοῦ Κράτους γιὰ τὴν εἰρήνευση τῶν Πολιτῶν.

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ παρατηρεῖ σχετικά:

«Κατὰ κάποιαν ἔννοιαν αἱ γενικαὶ Σύνοδοι, ὅπως ἐνεκαινιάσθησαν εἰς τὴν Νίκαιαν, δύναται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς “αὐτοκρατορικαὶ Σύνοδοι”, die Reichskonzile, αὐτὸ δὲ πιθανῶς ἦταν ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου “οἰκουμενικὴ”, ὡς ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὰς Συνόδους»³.

Τὸ ἄλλο εἶναι, ὅτι τὴν αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὅπως καὶ τῶν ἄλλων Συνόδων, προσδίδουν κυρίως οἱ θεούμενοι καὶ θεοφόροι ἅγιοι Πατέρες.

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ παρατηρεῖ καὶ στὸ σημεῖο αὐτό:

«ἡ ὑπερτάτη αὐθεντία καὶ ἡ ἰκανότης πρὸς διάκρισιν τῆς ἀληθείας εἰς τὴν πίστιν εἶναι ἐμπιστευμένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ εἶναι πράγματι “Θεῖος θεσμὸς” κατὰ τὴν ὀρθὴν καὶ στενὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἐνῶ οὐδεμία Σύνοδος ἢ “Συνοδικὸς θεσμὸς” εἶναι de jure

divino, παρὰ μόνον ὅταν ἀποτελεῖ ἀληθῆ εἰκόνα ἢ φανέρωσιν τῆς ἰδίας τῆς Ἐκκλησίας».

Στὴν συνέχεια λέγει:

«αἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἐγένοντο δεκταὶ ἢ ἀπερρίπτοντο ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας ὄχι διὰ λόγους τυπικούς ἢ “κανονικούς”, ἡ δὲ ἐτυμγορία τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἄκρως ἐκλεκτική. Ἡ Σύνοδος δὲν εὐρίσκεται ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὴ ἦταν ἡ ἀποψις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας»⁴.

Σὲ προηγούμενα κεφάλαια ἀναπτύξαμε ἐν συντομίᾳ ποιὰ εἶναι τὰ *πραγματικὰ μέλη* τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι τὰ *ζωντανά*, καὶ ποιὰ εἶναι τὰ *νεκρὰ μέλη* τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποτε μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται διὰ τῶν θεομένων Ἀγίων Της. Γι' αὐτὸ τελικὰ ὅλες οἱ *Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι* στηρίζονται πάνω στὴν διδασκαλία τῶν προγενεστέρων Ἀγίων. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ βρῆ ἀνεπτυγμένη αὐτὴν τὴν ἀποψη σὲ παλαιότερη μελέτη μου⁵.

Ἐδῶ θὰ ἤθελα μόνον νὰ ἀναφέρω τὴν γνώμη τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ ὅτι

«τὴν καθολικὴν ἐμπειρίαν ἡμποροῦν νὰ ἐκφράσουν ἀκόμη καὶ ὀλίγοι καὶ μεμονωμένοι ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετόν... ἡ ἱερὰ ἀξιοπρέπεια τῆς συνόδου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν ποὺ ἐκπροσωποῦν τὰς Ἐκκλησίας των. Μία μεγάλη “γενικὴ” σύνοδος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῆ σύνοδος ληστῶν (latrocinium) ἢ ἀκόμη καὶ ἀποστατῶν... Εἶναι ὅμως δυνατὸν κατὰ τὴν σύνοδον νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀλήθεια ἢ μειοψηφία. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἡ ἀλήθεια ἡμπορεῖ νὰ ἀποκαλυφθῆ καὶ ἄνευ συνόδου. Αἱ γνώμαι τῶν Πατέρων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν συχνὰ μεγαλυτέραν πνευματικὴν ἀξίαν καὶ κατηγορηματικότητα ἀπὸ ὅ,τι οἱ ὀρισμοὶ ὠρισμένων συνόδων. Αὐταὶ δὲ αἱ γνώμαι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν καὶ νὰ γίνουν ἀποδεκταὶ μὲ “οἰκουμενικὴν συγκατάθεσιν”»⁶.

Ἐπίσης, θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω καὶ τὴν γνώμη τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, ὅτι ὅλοι οἱ ἄγιοι Πατέρες ἀκολούθησαν τὴν ἴδια μέ-

θοδο καὶ εἶχαν προσωπικὴ ἐμπειρία τῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεως. Ἡ συνάντησή τους σὲ *Οἰκουμενικὴ Σύνοδο* τοὺς ἔδωσε τὴν δυνατότητα νὰ συμφωνήσουν στοὺς ἴδιους *Ὁρους* γιὰ τὴν ἴδια ἀποκαλυπτικὴ ἐμπειρία. Γράφει χαρακτηριστικά:

«Οὔτε ἡ ἔλλαμψη οὔτε ὁ δοξασμὸς μποροῦν νὰ ἰδρυματοποιηθοῦν. Ἡ ταυτότητα αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας ἐλλάμψεως καὶ δοξασμοῦ μεταξὺ τῶν χαρισματούχων ποὺ ἔχουν αὐτὲς τὶς καταστάσεις, δὲν ἐπιβάλλει κατὰ ἀνάγκη ταυτότητα δογματικῆς ἐκφράσεως, ἰδιαίτερα ὅταν οἱ χαρισματοῦχοι αὐτοὶ εἶναι γεωγραφικὰ ἀπομακρυσμένοι ἐπὶ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα. Πάντως, ὅταν συναντῶνται εὐκόλα συμφωνοῦν γιὰ τὴν ὁμοιομορφία τῆς δογματικῆς διατυπώσεως τῆς ταυτόσημης ἐμπειρίας των. Μεγάλῃ ὄψηση πρὸς ταυτόσημη δογματικὴ ἔκφραση δόθηκε τὴν ἐποχὴ, ποὺ ἡ χριστιανοσύνη ἔγινε ἐπίσημη θρησκεία τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἱκανοποίησε τὴν ἀνάγκη τοῦ κράτους νὰ διακρίνῃ τοὺς γνήσιους θεραπευτὲς ἀπὸ τοὺς ψευδ-ἰατροὺς, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ποὺ οἱ κυβερνητικὲς ὑπηρεσίαι ἔχουν τὴν εὐθύνη νὰ διακρίνουν τὰ γνήσια μέλη τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀπὸ τοὺς κομπογιαννίτες καὶ τοὺς σφετεριστὲς τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, γιὰ τὴν προστασία τῶν ὑπηκόων τους»⁷.

Μὲ αὐτὲς τὶς βασικὲς προϋποθέσεις οἱ *Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι* εἶναι ἀλάθητοι καὶ ἐκφράζουν τὴν συνείδηση καὶ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Καί, φυσικά, οἱ *Ὁροι* τῶν *Οἰκουμενικῶν Συνόδων* ἔχουν ἀξία, γιατί ἀφ' ἑνὸς μὲν διασφαλίζουν τὴν δυνατότητα τῆς σωτηρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑποδεικνύουν τὸν ἀληθινὸ δρόμο γιὰ τὴν *θεραπεία* τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ φθάσῃ στὴν θέωση.

Μποροῦμε δὲ νὰ ποῦμε ὅτι οἱ *Ὁροι* τῶν *Οἰκουμενικῶν Συνόδων* δὲν εἶναι φιλοσοφικοὶ οὔτε ἐξυπηρετοῦν τὴν φιλοσοφία, ἀλλὰ εἶναι θεολογικοί, δηλαδὴ *ἱατρικοί*, καὶ ἀποβλέπουν στὴν *θεραπεία* τοῦ ἀνθρώπου.

Γι' αὐτὸ χρεωστοῦμε μεγάλην εὐγνωμοσύνη στοὺς Πατέρας ποὺ συνεκρότησαν τὶς *Οἰκουμενικὲς Συνόδους* καὶ ἐνήργησαν ὡς ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες.

2. Οί δύο Οικουμενικῆς Σύνοδοι

ΣΤΟ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» γίνεται ἀναφορὰ σὲ ὅλους τοὺς Πατέρας ποὺ συνεκρότησαν τὶς *Οἰκουμενικῆς Συνόδους*, ἀλλὰ, κυρίως, περιορίζεται στὴν μνεία καὶ ἀναφορὰ δύο Συνόδων μὲ μεγάλο κύρος καὶ μεγάλη αὐθεντία.

Πρόκειται γιὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ποὺ δογματίσει γιὰ τὴν προσκύνηση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, ὡς καὶ γιὰ τὴν φερομένη ὡς *Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο*, ποὺ δογματίσει γιὰ τὴν *Ἄκτιστη Οὐσία* καὶ τὴν *Ἄκτιστη Ἐνέργεια* τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐπίσης δογματίσει θεοπνεύστως γιὰ τὸν *Ἥσυχασμό*, τὸν τρόπο, δηλαδή, τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ χρησιμοποιήσουμε γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν θέωση.

* * *

Ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνεκλήθη μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ «*θέσπισμα τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρός*», ὅπως λέγεται στὸν *Ὅρο Πίστεως* τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Μάλιστα, λέγεται ὅτι

«ὁ δεσπότης Θεός, ἡμᾶς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀρχηγούς τῇ αὐτοῦ εὐδοκίᾳ συνεκάλεσε, θείῳ ζήλῳ καὶ ἐπινεύσει Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων».

Ἀντιπαραθέτουν τοὺς ἑαυτοὺς των πρὸς τοὺς αἰρετικούς, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ εἶναι ἱερεῖς, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι: «*ἱερεῖς μὲν λεγόμενοι, μὴ ὄντες δέ*», γιὰ τὴν κατηγόρησαν τὴν ἀληθινὴ Πίστη τῆς Ἐκκλησίας «*ἀνιέροις ἐπακολουθήσαντες ἀνδράσι, ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πειθομένοις*».

Στὸ κείμενο αὐτὸ φαίνονται πολλὰ πράγματα.

Πρῶτον, ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συγκαλεῖται μὲ τὸν νόμο τῶν Βασιλέων-Αὐτοκρατόρων.

Δεύτερον, ὅτι οἱ αἰρετικοί, ἐνῶ εἶναι ἱερεῖς, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι, ἀφοῦ ἡ *Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ* δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀδιάκοπος ἱερωσύνη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμμονὴ στὴν *Ἀποστολικὴ Παράδοση* καὶ *Διδασκαλία*.

Τρίτον, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ ἀρνοῦνται τὴν *Καθολικὴν Διδασκαλία* τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθοῦν φιλοσόφους, ποὺ ἔχουν δικές τους γνώμες καὶ ἀντιλήψεις.

Στὸν «*Ὅρο Πίστεως*» τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου φαίνεται ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὴν προσκύνηση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, ἀφοῦ

*«ἡ τῆς εἰκόνοσ τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»,
καὶ «ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ
ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν»⁸.*

Στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» διασώζεται ὅλη ἡ Πίστη τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν προσκύνηση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων.

Διακηρύσσεται ἡ δυνατότητα εἰκονογραφήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀκριβῶς γιὰτὶ ἐννθρώπησε καὶ προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση πραγματικὰ καὶ ὄχι φανταστικά. Στὴν ὑπόστασι τοῦ Λόγου ἐνώθησαν ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως ἡ θεία μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση.

Ὁμολογεῖται τὸ ἐν οὐσίαισ διάφορον καὶ ἔτσι στὴν μία ὑπόστασι τοῦ Λόγου ἐνώθησαν

*«τὸ κτιστόν τε καὶ ἄκτιστον, τὸ ὄρατόν καὶ ἀόρατον,
τὸ παθητὸν καὶ ἀπαθές, τὸ περιγραφτὸν καὶ ἀπερίγρα-
πτον».*

Στὴν θεία οὐσία ἀνήκει τὸ ἄκτιστον, τὸ ἀόρατον, τὸ ἀπαθές καὶ τὸ ἀπερίγραφτον, ἐνῶ στὴν ἀνθρώπινη οὐσία ἀνήκει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, καὶ τὸ περιγραφτόν.

Γι' αὐτὸ τὸν λόγο μπορούμε νὰ εἰκονίσουμε τὸν Χριστό, ἀφοῦ ἐννθρώπησε. Ὅσοι δὲν ἀνέχονται «*εἰκονογραφεῖν ἐνανθρωπήσαντα τὸν Λόγον, καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοῦ πάθη*» ἀναθεματίζονται.

Ἐπίσης, στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» διακηρύσσεται ὅτι διὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν Εἰκόνων καὶ διὰ τῆς ὀράσεως αὐτῶν ἀγιάζονται ἀκόμη καὶ οἱ ὀφθαλμοί, καθὼς ἐπίσης ὁ νοῦς ἀνάγεται πρὸς θεογνωσίαν.

Γράφεται χαρακτηριστικά:

*«τῶν τῷ Λόγῳ ἀγιαζόντων τὰ χεῖλη, εἶτα τοὺς ἀκρο-
ατὰς διὰ τοῦ λόγου, εἰδόντων τε καὶ κηρυσσόντων, ὡς
ἀγιάζεται μὲν ὁμοίως διὰ τῶν σεπτῶν Εἰκόνων τὰ ὄμ-
ματα τῶν ὀρώντων, ἀνάγεται δὲ δι' αὐτῶν ὁ νοῦς πρὸς
θεογνωσίαν, ὡσπερ καὶ διὰ τῶν θείων ναῶν, καὶ τῶν
ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν ἄλλων κειμηλίων».*

Ἔτσι, λοιπόν, ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ προσκυνοῦμε τὴν Σάρκα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀγιάζομαστε ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσκύνηση

ανάλογα φυσικά με την κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε, επειδή η Σάρκα του Χριστού χαρακτηρίζεται *«ὁμόθεος καὶ ὁμότιμος»*.

* * *

Ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἀσχολήθηκε μὲ ἓνα ἄλλο δογματικὸ θέμα, ποὺ εἶναι συνέχεια τῶν θεμάτων ποὺ ἀπασχόλησαν τὴν ἀρχαία Ἐκκλησία.

Τὸν τέταρτο αἰῶνα οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀντιμετώπισαν τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου, ὁ ὁποῖος δίδασκε ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κτίσμα. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὴν ἐποχὴ του ἀντιμετώπισε τὴν αἵρεση τοῦ Βαρλαάμ, ποὺ ἔλεγε ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι κτιστή.

Ἐπιπλέον, ὅπως εἶπαμε, συνοδικῶς *«δικαίωσε»* τὸν *Ἡσυχασμό*, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ μόνη μέθοδος ποὺ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν θέωση.

Ἀναφερόμενοι στὴν **Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο**, πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα παραθέσαμε πρὸ πάνω, γιὰ νὰ ὀνομασθῆ καὶ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς *Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*.

Κατ' ἀρχάς, συγκαλεῖται ἀπὸ αὐτοκράτορες. Στὸν *Συνοδικὸ Τόμο* τοῦ 1341 μ.Χ. μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφεται:

«Ἐπειτα συνόδου συγκροτηθείσης, παρουσία καὶ τοῦ ἐκ Θεοῦ βασιλέως τοῦ αἰοδίου καὶ μακαρίτου... τῆς τε συγκλήτου καὶ οὐκ ὀλίγων ἀπὸ τε τῶν τιμιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ καθηγουμένων καὶ τῶν τῆς πολιτείας συνειληγμένων..»⁹.

Καὶ οἱ τρεῖς Σύνοδοι ποὺ συνεκλήθησαν τὴν περίοδο αὐτὴ γιὰ τὸ δογματικὸ θέμα ποὺ ἀπασχολοῦσε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὴν Ἐκκλησία, συνεκλήθησαν μὲ διαταγὴ καὶ παρουσία τῶν αὐτοκρατόρων.

Ἐπειτα, ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως, τὸ θέμα τῆς *Ἀκτίστου Ἐνεργείας* τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ λεγόμενος *Ἡσυχασμός*, εἶναι σοβαρὰ θεολογικὰ ζητήματα. Δὲν εἶναι, δηλαδή, θέματα ποὺ ἀφοροῦν μερικὰ *κανονιστικὰ ζητήματα*, ἀλλὰ σοβαρὰ δογματικὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Γιατί, ἂν ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι κτιστή, τότε καταλήγουμε ἢ στὸν *Γνωστικισμό* ἢ στὸν *Πανθεϊσμό*. Δὲν μπορούμε νὰ ἀπο-

κτῆσουμε κοινωνία μὲ τὸν Θεό. Καί, ἐὰν ὁ Ἑσυχασμός, ὁ τρόπος τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, διὰ τοῦ ὁποίου θεραπευόμαστε καὶ φθάνουμε στὴν θέωση, ἀντικατασταθῆ μὲ τὴν *Φιλοσοφία*, τότε καὶ αὐτὸ καταστρέφει τὶς πραγματικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπομένως, τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι σοβαρότατα.

Πολλοὶ σύγχρονοι θεολόγοι πιστεύουν ὅτι οἱ Σύνοδοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὅτι ἀποτελοῦν καὶ συγκροτοῦν τὴν *Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο*. Καὶ αὐτὸ γιὰ τὴν συγκαλοῦνται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, ἀσχολοῦνται μὲ ἓνα δογματικὸ θέμα μεγάλης σημασίας καὶ ὑπερμαχεῖ σ' αὐτὲς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ποὺ ἔφθασε στὴν θέωση καί, ἐπομένως, διέθετε προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς θεώσεως.

Χαρακτηριστικὰ θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τὴν γνώμη τοῦ π. Ἀθανασίου Γιέβτιτς, ὁ ὁποῖος λέγει:

*«Νομίζομεν, ὁμως, ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ τὸ 1351, κρίνοντας τοῦλάχιστον βάσει τοῦ μεγάλου θεολογικοῦ ἔργου της, δύναται καὶ ἀξίζει νὰ συναριθμῆται εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων δὲν ὑστερεῖ εἰς τίποτε ὡς πρὸς τὴν **σωτηριολογικὴν** σημασίαν τῆς θεολογίας της. Ἡ Σύνοδος αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξιν τῆς συνεχείας τῆς **συνοδικότητος** τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ζωσσης ἐμπειρίας καὶ θεολογίας περὶ τῆς **ἐν Χριστῷ σωτηρίας**»¹⁰.*

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*», ποὺ ὑπῆρχε ἤδη καὶ διαβαζόταν στὶς Ἐκκλησίες, γιὰ τὴν νίκη καὶ τὸν θρίαμβο τῶν Ὁρθοδόξων, προσέθεσαν καὶ «*τὰ κατὰ τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου κεφάλαια*», ἀπὸ τὴν φερομένη ὡς *Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο*.

Ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνός, στὴν τελευταία Σύνοδο ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα αὐτό, δηλαδὴ στὴν Σύνοδο τοῦ 1351 μ.Χ., συνόψισε τὰ συμπεράσματα τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἀποφασισθέντων, ἐνῶ ὁ ἅγιος Φιλόθεος Κόκκινος, Μητροπολίτης τότε Ἡρακλείας, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Γεώργιο Γαλσιώτη καὶ τὸν σοφὸ Μάξιμο συνέταξε τὸν *Συνοδικὸ Τόμο* ἀπὸ τὰ *Πρακτικά*.

Τελικά, ἡ *ἡσυχαστικὴ διδασκαλία* εἰσήχθη στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» γιὰ πρώτη φορά, κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ ἔτους 1352 μ.Χ., μὲ τὸ νὰ ἀναθεματίζονται οἱ αἰρετικοὶ καὶ νὰ ἐπευφημοῦνται ὅσοι ἐξέφρασαν τὴν ὀρθόδοξην διδασκαλία. Μετὰ δὲ τὴν κοίμηση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, προσετέθη καὶ ὁ ἐπευφημισμὸς ὑπὲρ αὐτοῦ¹¹.

3. Ἀναθεματισμοὶ - Ἐπευφημίες

ΟΠΟΙΟΣ διαβάσει τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*», θὰ διαπιστώσῃ ἀμέσως ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναθεματίζονται οἱ αἰρετικοί, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπευφημοῦνται οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ οἱ Ὁμολογητές. Γιὰ τοὺς πρώτους, ἀπὸ τὸ παριστάμενο λαὸ ἀναφωνεῖται τὸ «*ἀνάθεμα*» τρεῖς φορές· γιὰ τοὺς δεύτερους, ἀναφωνεῖται τὸ «*αἰωνία ἡ μνήμη*» τρεῖς φορές σὲ κάθε πρόταση.

Μερικοὶ σκανδαλίζονται ὅταν βλέπουν καὶ ἀκοῦν μιὰ τέτοια ἐνέργεια, κυρίως ὅταν ἀκοῦν τὸ «*ἀνάθεμα*». Τὸ θεωροῦν πολὺ σκληρὸ καὶ λέγουν ὅτι ἐκφράζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ μισαλλόδοξο πνεῦμα ποῦ ἔχει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ὅμως τὰ πράγματα δὲν ἐρμηνεύονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Οἱ *ἀναθεματισμοὶ* δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς φιλοσοφικὲς ἔννοιες καὶ ὡς μισαλλόδοξες καταστάσεις, ἀλλὰ ὡς *ιατρικὲς ἐνέργειες*.

Πρῶτα-πρῶτα, οἱ αἰρετικοί, μὲ τὴν ἐπιλογὴ ποῦ ἔκαναν, κατέληξαν στὴν αἵρεση καὶ στὴν διαφοροποίηση ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Χρησιμοποιώντας τὴν *Φιλοσοφία*, ἀντετάχθησαν στὴν Θεολογία καὶ τὴν Ἀποκάλυψη. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δείχνουν ὅτι *ἀρρώστησαν* καὶ στὴν πραγματικότητα ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Ἐπειτα ὁ ἀφορισμὸς ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἐπισημοποιήσεως τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ αἰρετικοῦ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μὲ τὴν πράξη τους αὐτὴ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἤδη ὑπάρχουσα κατάσταση, καὶ ἐκτός αὐτοῦ, βοηθοῦν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ προφυλάσσονται ἀπὸ τὴν αἵρεση-*ἀσθένεια*.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ *Πρακτικὰ* τῆς *Συνεδρίας Δ΄* τῆς *Ζ΄* Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἐκεῖ λέγεται ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐκπληρώνουν τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ, νὰ θέτουν, δηλαδή, τὸν λύχνον τῆς θείας γνώσεως «*ἐπὶ*

τὴν *λυχνίαν*» γὰρ νὰ λάμπη σὲ ὄλους ποὺ βρίσκονται στὴν οἰκία καὶ νὰ μὴν τὸν κρύπτουν «*ὑπὸ τὸν μόδιον*». Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο βοηθοῦνται ὅσοι ὁμολογοῦν εὐσεβῶς τὸν Κύριο, νὰ βαδίζουσιν ἀπροσκόπτως τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες

«πᾶσαν πλάνην αἰρετικῶν ἐξωθοῦσι καὶ τὸ σεσηπὸς μέλος, εἴπως ἀνίματα νοσεῖ, ἐκκόπτουσι· καὶ τὸ πτύον κατέχοντες, τὴν ἄλωνα καθαίρουσι καὶ τὸν σῖτον, ἥτοι τὸν τρώσιμον λόγον, τὸν στηρίζοντα καρδίαν ἀνθρώπου, ἀποκλείουσιν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἄχυρον τῆς αἰρετικῆς κακοδοξίας ἐξωρίψαντες κατακαίουσι πυρὶ ἀσβέστῳ»¹².

Ἔτσι, οἱ αἰρετικοὶ εἶναι *σεσηπὸτα* μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα εἶναι *ἀνίματα* καὶ γι' αὐτὸ *ἐκκόπτονται* ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ αὐτὸ τὸ πρίσμα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται οἱ αἰρετικοί. Ὅποτε μπορεῖ κανεὶς νὰ δῆ τὴν φιλανθρωπία τῆς Ἐκκλησίας. Γιατί, ὅπως ἔχουμε τονίσει καὶ ἄλλοῦ, ὅταν κανεὶς διαθέτῃ λαθεμένη *ιατρικὴ διδασκαλία*, τότε δὲν ὑπάρχουν θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα, ὁπότε δὲν *θεραπεύεται*, δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ φθάσῃ στὴν *θεραπεία*. Τὸ ἴδιο γίνεται μὲ τὰ δόγματα ἢ τὴν πλανεμένη διδασκαλία. Μιὰ λαθεμένη διδασκαλία, ἡ ὁποία στηρίζεται σὲ σφαλῆρῃ μεθοδολογία, δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὴν θέωση.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια πρέπει νὰ ἐξετάζεται τὸ γεγονὸς ὅτι τόσο οἱ *ἀναθεματισμοὶ* ὅσο καὶ οἱ *ἐπευφημίες* ἀναφέρονται σὲ συγκεκριμένα πρόσωπα, γιὰ αὐτὰ τὰ συγκεκριμένα πρόσωπα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πλάθουν αὐτὲς τὶς διδασκαλίες καὶ στὴν συνέχεια ἀποκτοῦν ὀπαδούς.

Καί, μάλιστα, εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι γιὰ τοὺς αἰρετικούς χρησιμοποιοῦνται φοβερὰ ἐπίθετα. Πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι τὰ φρικτὰ ἐπίθετα ποὺ χρησιμοποιοῦνται δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ἀπὸ ἠθικὴ ἔννοια, ἄλλωστε πολλοὶ αἰρεσιάρχες ἦταν «*ἠθικοὶ*» ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἀπὸ θεολογικὴ. Θὰ ἤθελα στὴν συνέχεια νὰ δοῦμε μερικὰ τέτοια ἐπίθετα καὶ μερικοὺς χαρακτηρισμοὺς πολὺ ἐνδεικτικούς.

Τοὺς Εἰκονομάχους, ποὺ καταφέρονταν ἐναντίον τῶν ἱερῶν Εἰκότων, τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» τοὺς ὀνομάζει «*φωλι-*

στὰς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ», «τολμητὰς κατὰ τῆς εἰκόνας καὶ θρασεῖς, δειλοὺς καὶ πεφευγότας». Αὐτοὺς ποὺ ἄρχισαν τὴν αἵρεση τῆς Εἰκονομαχίας, στὴν ἐποχὴ τῶν Ἰσαύρων, τοὺς ὀνομάζει «ἀνιέρους καὶ ὀδηγοὺς ἀπωλείας». Ὁ Γερόντιος ἀναθεματίζεται γιὰ «τὸν ἰδὸν τῆς μυσαρᾶς αὐτοῦ αἰρέσεως... σὺν τοῖς διεστραμμένοις αὐτοῦ δόγμασι». Ἡ αἵρεση εἶναι ἀσθένεια καὶ ἡ αἰρετικὴ δογματικὴ δοξασία εἶναι διεστραμμένη, γιὰτὶ διαστρέφει τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Δίδεται ἀναθεματισμὸς «τῷ φρυαζαμένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν Εἰκόνων».

Ὅπως ἐλέχθη, στὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας» μνημονεύονται ὅλοι οἱ αἰρετικοί. Μὲ αὐτὸ φαίνεται ἀφ' ἑνός μὲν ὅτι ὅλοι οἱ αἰρετικοὶ χρησιμοποίησαν τὴν ἴδια μέθοδο καὶ στὴν οὐσία συμπίπτουν μεταξύ τους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι τόσο ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅσο καὶ ἡ φερομένη ὡς Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, θεωροῦν τὸν ἑαυτὸ τους ὡς ἐκφραστὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς συνέχεια τῶν προγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ὁ Ἄρειος ἀποκαλεῖται *θεομάχος* καὶ ἀρχηγὸς τῶν αἰρέσεων, ὁ Πέτρος ὁ Κναφεὺς *παράφρων*. Ὁ ἴδιος χαρακτηρισμὸς «*παράφρων*» χρησιμοποιεῖται γιὰ πολλοὺς αἰρετικούς. Φυσικά, λέγονται *παράφρονες* ὄχι μὲ βιολογικὴ ἔννοια, ἀλλὰ κυρίως καὶ πρὸ παντὸς μὲ θεολογικὴ. Τὸν Βαρλαάμ καὶ τὸν Ἀκίνδυνο, ἀρχηγοὺς τῶν ἀντι-πσχαστικῶν διδασκαλιῶν, καὶ ὅλους τοὺς ὀπαδοὺς των τοὺς ὀνομάζει *πονηρὰ συμμορία*.

Ἀντίθετα, γιὰ τοὺς ὑπερμάχους τῶν ὀρθοδόξων διδασκαλιῶν χρησιμοποιοῦνται ἐπίθετα, ὅπως *εὐσεβής*, *ἀγιώτατος*, καὶ *ἀοίδιμος*.

Καὶ πάλι πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι ἡ αἵρεση ἀνατρέπει τὸν ἀληθινὸν τρόπο *θεραπείας* τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ φθάσῃ στὴν θέωση. Ἄν σκεφθοῦμε ὅτι *θεραπεία* εἶναι ἡ κάθαρση τῆς καρδιάς, ὁ φωτισμὸς τοῦ νοῦ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ πορευθῆ στὴν θέωση, τότε καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ αἵρεση ἀνατρέπει αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο αἰωνίως *ἀθεράπευτο*, χωρὶς ἐλπίδα *θεραπείας* καὶ σωτηρίας.

4. Μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα

ΔΕΝ εἶναι δυνατόν, βέβαια, νὰ ἀναλύσουμε καὶ νὰ ἐρμηνεύσουμε ὅλο τὸ περίφημο καὶ μεγάλης σημασίας «Συνοδικὸν τῆς Ὁρ-

θοδοξίας». Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ τὸ διάβαση προσεκτικὰ καὶ θὰ διαπιστώσῃ τὴν σπουδαιότητά του.

Θὰ ἤθελα ὁμῶς νὰ δοῦμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα, νομίζω εἶναι ἡ βάση ὄλων ὄσων λέγονται στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*», ἀλλὰ καὶ ἡ βάση τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, καὶ εἶναι αὐτὰ ποὺ δείχνουν κατὰ πόσον διακατεχόμαστε ἀπὸ τὸ γνήσιο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα.

α) Ἡ καταδίκη τῆς Φιλοσοφίας

Σὲ ὅλο τὸ κείμενο τοῦ «*Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας*» φαίνεται καθαρὰ ὅτι καταδικάζεται ἡ *Φιλοσοφία*. Καταδικάζεται τόσο ὁ τρόπος ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ *Φιλοσοφία* γιὰ νὰ μιλήσῃ καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὸν Θεό, ὅσο καὶ τὰ συμπεράσματα στὰ ὁποῖα καταλήγει. Καί, φυσικά, μιλώντας γιὰ *Φιλοσοφία*, ἐννοοῦμε τὴν *μεταφυσικὴν*, ὅπως ἀναπτύχθηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ ἀπὸ ἄλλους μεταγενεστέρους φιλοσόφους. Θὰ δοῦμε ποιῆς αἰρετικὲς διδασκαλίες ἀφορίζονται καὶ ἀποβάλλονται.

Ἀφορίζονται ὅσοι δέχονται τὰ *δυσσεβεῖ δόγματα τῶν Ἑλλήνων*, δηλαδὴ τῶν εἰδωλολατρῶν, ποὺ ἀναφέρονται στὴν δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ στὶς ἀνθρώπινες ψυχές, καὶ τὰ ἀναμειγνύουν μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

Λέγεται χαρακτηριστικά:

«Τοῖς εὐσεβεῖν μὲν ἐπαγγελομένοις τὰ τῶν Ἑλλήνων δὲ δυσσεβεῖ δόγματα τῆ Ὁρθοδόξῳ καὶ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, περὶ τε ψυχῶν ἀνθρωπίνων, καὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων, ἀναιδῶς ἢ μᾶλλον ἀσεβῶς ἐπεισάγουσιν, ἀνάθεμα».

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀναθεματίζονται ὅσοι δέχονται μὲν τὰ *δόγματα τῶν Ἑλλήνων*, ἀλλὰ παρουσιάζονται ὡς *εὐσεβεῖς*.

Φαίνεται ὅτι καὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπῆρχαν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰ ἄλλα προσποιοῦνταν τὸν *εὐσεβεῖ*, εἶχαν καλοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς, ὁμῶς δὲν παραδέχονταν τὴν δογματικὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

Βέβαια, δὲν ἀφορίζονται αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ ἔργα τῶν φιλοσόφων, ἀλλὰ ἡ προτίμηση τῶν φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν σὲ βάρος τῆς Πίστεως, καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς *Φιλοσοφίας* γιὰ τὴν ἀλλοίωσις τῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀπαγορεύεται ἡ μελέτη

τῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δηλαδή τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλὰ κατηγοροῦνται οἱ Χριστιανοὶ ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ παραδέχονται τὶς μάταιες θεωρίες τους.

Λέγεται: ἀνάθεμα «*τοῖς τὰ Ἑλληνικὰ δεξιούσι μαθήματα, καὶ μὴ διὰ παιδείουσιν μόνον ταῦτα παιδευομένοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς δόξαις αὐτῶν ταῖς ματαίαις ἐπομένους*». Καί, ὅπως λέγαμε προηγουμένως, κατηγοροῦνται καὶ ἀναθεματίζονται ὅσοι προτιμοῦν «*τὴν μωρὰν τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων λεγομένην σοφίαν*» ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξην διδασκαλία.

Τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» δὲν παραμένει σὲ θεωρητικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ σὲ συγκεκριμένα θέματα, τὰ ὁποῖα καταδικάζει. Καί, ὅπως θὰ διαπιστωθῆ, ἀναφέρεται σὲ βασικὲς διδασκαλίες τῆς *Φιλοσοφίας*, τῆς λεγομένης *μεταφυσικῆς*.

Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία Πλάτωνος *περὶ ἰδεῶν*. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψη, ὑπάρχουν οἱ *ιδέες* καὶ ὁλος ὁ κόσμος εἶναι ἡ ἀντιγραφὴ αὐτῶν τῶν *ιδεῶν* ἢ πτώση ἀπὸ τὶς *ιδέες* αὐτές. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται στὸ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ ψυχὴ στὸν κόσμον τῶν *ιδεῶν*. Οἱ ἅγιοι Πατέρες στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» καταδικάζουν αὐτὴν τὴν ἄποψη καὶ τοὺς δεχομένους «*τὰς Πλατωνικὰς ιδέας, ὡς ἀληθεῖς*».

Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι πίστευαν ὅτι ἡ ὕλη εἶναι ἄναρχος καὶ ὅλα τὰ κτίσματα εἶναι ἄϊδια καὶ ἄναρχα καί, βεβαίως, ἡ ὕλη εἶναι συνάναρχος μὲ τὸν Δημιουργὸ τοῦ κόσμου. Οἱ δεχόμενοι αὐτὰ καταδικάζονται: «*Τοῖς τὴν ὕλην ἄναρχον, καὶ τὰς ιδέας, ἢ συνάναρχον τῷ Δημιουργῷ πάντων καὶ Θεῷ δογματίζουσι, καὶ ὅτι περ οὐρανὸς καὶ γῆ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κτισμάτων ἄϊδιά τέ εἰσι καὶ ἄναρχα, καὶ διαμένουσιν ἀναλλοίωτα... ἀνάθεμα*». Ἡ ὕλη καὶ ὁ κόσμος δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ δὲν παραμένουν ἀναλλοίωτα.

Ἄλλὰ καὶ στὸ θέμα τῆς δημιουργίας ὑπάρχει διαφοροποίηση τῆς *Φιλοσοφίας* ἀπὸ τὴν Θεολογία. Βασικὴ διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι ὁ κόσμος δημιουργήθηκε ἐκ τοῦ μηδενός, «*ἐκ τοῦ μὴ ὄντος*», ἐκ «*μὴ ὑπαρχούσης ὕλης*». Αὐτὴ ἡ διδασκαλία κλονίζει ὅλα τὰ θεμέλια τῆς *Φιλοσοφίας*. Ἡ *Φιλοσοφία* πίστευε, ὅπως ἀναφέραμε, ὅτι ἡ ὕλη εἶναι ἄϊδιος. Ἔτσι, καταδικάζονται ἀπὸ τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» ὅσοι δέ-

χονται ὅτι «*οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ πάντα ἐγένετο*».

Καὶ στὸ θέμα τῆς ψυχῆς ὑπάρχει διαφοροποίηση τῆς *Φιλοσοφίας* καί, ἐπομένως, καταδικάζονται ὅσοι δέχονται τὶς ἀπόψεις τῆς. Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι πίστευαν στὴν προϋπαρξη τῆς ψυχῆς, στὶς μετεμψυχώσεις καὶ στὸ ὅτι ὑπάρχει τέλος τῆς ψυχῆς, ὅτι, δηλαδή, κάποτε θὰ πεθάνῃ ἡ ψυχὴ. Τέτοιες διδασκαλίες εἰσεχώρησαν καὶ σὲ μερικοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶ καταδικάζονται. Ἀναθεματίζονται ὅσοι δέχονται «*ὅτι προϋπαρξίς ἐστὶ τῶν ψυχῶν*» καὶ ὅσοι δέχονται ἀκόμη «*τὰς μετεμψυχώσεις τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἢ καὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις ταύτας ἀπόλλυσθαι, καὶ εἰς τὸ μηδὲν χωρεῖν δεχομένοις*», καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἀθετοῦν «*ἀνάστασιν, κρίσιν, καὶ τὴν τελευταίαν τῶν βεβιωμένων ἀνταπόδοσιν*». Ἐπίσης καταδικάζονται καὶ ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι μὲ ἄλλα σώματα θὰ ἀναστηθοῦν καὶ θὰ κριθοῦν «*καὶ οὐχὶ μεθ' ὧν κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐπολιτεύσαντο*».

Παράλληλα μὲ αὐτά, καταδικάζονται καὶ ὅσοι δέχονται τὴν δοξασία τῶν φιλοσόφων ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἀποκατάστασις τῶν πάντων, δηλαδή, «*ὅτι τέλος ἐστὶ τῆς κολάσεως ἢ ἀποκατάστασις αὐθις τῆς κτίσεως, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων*».

Ὅπως ὑπάρχουν καὶ σήμερα, ἔτσι ὑπῆρχαν καὶ τότε ἄνθρωποι ποὺ ὑπερτιμοῦσαν τοὺς φιλοσόφους ἔναντι τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς θεωροῦσαν ἀνώτερους καὶ γι' αὐτὸ δέχονταν τὶς διδασκαλίες τους. Ὅσοι, λοιπόν, διδάσκουν ὅτι οἱ φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι καταδικάστηκαν ἀπὸ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους «*κρείττονες εἰσὶ κατὰ πολὺ, καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει*» τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ὅσοι ἀποβάλλουν τὶς διδασκαλίες τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὰ *Πρακτικὰ* τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅσοι δὲν ἐκλαμβάνουν ὀρθὰ τὶς διδασκαλίες τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ προσπαθοῦν «*παρερμηνεύειν τε καὶ περιστρέφειν*» αὐτές, ἀναθεματίζονται. Γιατὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες εἶναι φορεῖς τῆς Παραδόσεως, ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἀναφέραμε προηγουμένως ὅτι ὅλοι οἱ φιλόσοφοι εἶχαν μιὰ ἰδιαίτερον μέθοδο ποὺ διακρινόταν ἀπὸ τὴν μεθοδολογία τῶν ἁγίων Πατέρων. Οἱ φιλόσοφοι χρησιμοποιοῦσαν τὴν *λογικὴ* καὶ τὴν *φαντασία* γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν αὐτὰ τὰ θέματα, ἐνῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔφθασαν στὸν *φωτισμὸ τοῦ νοῦ* καὶ τὴν *θέωση* καὶ μὲ αὐτὸν

τὸν τρόπο παρέλαβαν τὴν Ἀποκάλυψη. Ἡ ἐσφαλμένη μέθοδος τῶν φιλοσόφων, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὴν χρησιμοποιοῦν, καταδικάζονται ἀπὸ τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*». Ἀντίθετα, ἐπαινεῖται ἡ καθαρὰ πίστη καὶ ἡ ἀπλὴ καὶ ὀλόφυχος καρδιά.

Γράφεται συγκεκριμένα:

«Τοῖς μὴ πίστει καθαρᾷ, καὶ ἀπλῇ καὶ ὀλοφύχῳ καρδίᾳ τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀχράντως αὐτὸν τεκούσης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ τῶν λοιπῶν Ἁγίων ἐξαίσια θαύματα δεχομένοις, ἀλλὰ πειρωμένοις, ἀποδείξεισι καὶ λόγοις σοφιστικοῖς, ὡς ἀδύνατα διαβάλλειν, ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς παρερμηνεύειν, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην συνιστᾶν, ἀνάθεμα.»

Ὅταν στηρίζεται κανεὶς μόνον στὴν *λογικὴ* καὶ στὴν *φαντασία*, τότε βρίσκεται σὲ λαθεμένη πορεία. Καί, ἂν παρατηρήσουμε προσεκτικά, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὅλοι οἱ αἵρετικοὶ ἀκολούθησαν αὐτὸν τὸν δρόμο. Προσπάθησαν μὲ τὴν *λογικὴ* καὶ τὴν *φαντασία* καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς *Φιλοσοφίας* νὰ ἀναλύσουν καὶ νὰ κατανοήσουν ὅλα τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντίθετα, οἱ ἅγιοι Πατέρες χρησιμοποίησαν ἄλλην μέθοδο, ποὺ εἶναι ὁ λεγόμενος *Ἠσυχασμὸς*, ὁ ὁποῖος συνίσταται στὴν *κάθαρση τῆς καρδιάς*, στὸν *φωτισμὸ τοῦ νοῦ* καὶ τὴν *θέωση*.

Λέγοντας ὅλα αὐτά, πάλι πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι οἱ φιλόσοφοι στὴν ἐποχὴ τους ἔκαναν μεγάλην προσπάθεια γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν μερικὰ πράγματα ποὺ ζητοῦσαν λύση. Ὅμως ἐκεῖνο ποὺ μπορούμε νὰ παρατηρήσουμε εἶναι ὅτι χρησιμοποίησαν ἄλλην μέθοδο καὶ γι' αὐτὸ ἀστόχησαν.

Μὲ ὅσα λέγονται στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» δὲν προτρέπομαστε νὰ σταματήσουμε νὰ μελετοῦμε τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ μὴν χρησιμοποιοῦμε τόσο τὴν μέθοδό τους, ποὺ συνίσταται στὸν *στοχασμὸ* καὶ τὴν *λογικοκρατία*, ὅσο καὶ νὰ μὴν δεχόμαστε τὶς δοξασίες τους, γιὰτὶ ἀλλοιώνουν τὴν ὀρθόδοξην Πίστην.

Οἱ θεωρίες περὶ *ιδεῶν*, περὶ ἀνάρχου καὶ αἰδίου ὕλης περὶ αἰωνιότητος τοῦ κόσμου, περὶ προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν, περὶ μετεμψυχώσεως ἢ μετενσαρκώσεως, περὶ δημιουργίας τοῦ κόσμου ἐξ ὑπαρχούσης ὕλης, περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων κ.λ.π. κλο-

νίζουν τις διδασκαλίες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναιροῦν τὴν Ἀποκάλυψη.

β) Ἡ θεολογία τοῦ ἀκτίστου Φωτὸς

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ ἀναφέραμε ὅτι οἱ Πατέρες ποὺ συνέγραψαν τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» κατεδίκασαν τὴν *Φιλοσοφία* καὶ τὴν μέθοδό της, καθὼς καὶ ἐκείνους ποὺ ἀκολουθοῦν τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους καὶ δέχονται τὰ δόγματά τους. Ὅμως παράλληλα ἐπευφημοῦν τοὺς ἁγίους Πατέρας ποὺ δέχθηκαν τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐξέφρασαν στὴν ἐποχή τους μὲ τὴν διδασκαλία καὶ τὴν ὁμολογία τους μέσα στὴν Σύνοδο. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα, ἀλλὰ κυρίως θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω τὰ σχετικὰ μὲ τὴν θεολογία τοῦ *ἀκτίστου Φωτὸς* καὶ τὴν διάκριση μεταξὺ οὐσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, γιατί ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πιδὲ κεντρικὰ καὶ βασικὰ σημεῖα τῶν Συνόδων τοῦ 14ου αἰῶνος (1341, 1347, 1351) μ.Χ.

Ὁ Βαρλαάμ, ἓνας στὴν πραγματικότητα σχολαστικὸς θεολόγος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ χρησιμοποιοῦσε τὴν *Φιλοσοφία* σὲ βάρος τῆς *Θεοπτίας*, καὶ ὡς κέντρο εἶχε τὴν *λογικὴ* του καὶ τὸν *στοχασμό*, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν *Τόμο* τοῦ ἔτους 1341, ὑπεστήριξε ὅτι ἡ *Φιλοσοφία* εἶναι ἀνωτέρα τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Θεοπτίας.

Ἐλεγε ὅτι τὸ Φῶς στὸ ὄρος Θαβὼρ δὲν ἦταν ἀπρόσιτο, οὔτε τὸ ἀληθινὸ φῶς τῆς Θεότητος, οὔτε τῶν Ἀγγέλων ἱερώτερον καὶ θειότερον, «*ἀλλὰ καὶ χειρόν καὶ κατώτερον καὶ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας νοήσεως*».

Ἐλεγε ὅτι, ἐπειδὴ τὸ Φῶς ἐκείνο προσπίπτει διὰ τοῦ ἀέρος καὶ ὑποπίπτει στὴν αἰσθητικὴ δύναμη κ.λ.π., ὅλα τὰ νοήματα καὶ τὰ νοούμενα «*σεμνότερα ἐστὶ τοῦ φωτὸς ἐκείνου*». Τὸ φῶς αὐτὸ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, ἐπειδὴ εἶναι φανταστικό, μεριστὸ καὶ πεπερασμένο.

Κατὰ τὸν Βαρλαάμ,

«ἀναγόμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου φωτὸς (λογικῆ) ἐπὶ νοήματα καὶ θεωρήματα, ἃ κρείττω ἐστὶν ἀσυγκρίτως τοῦ φωτὸς ἐκείνου».

Γι' αὐτὸ ἔλεγε, ὅτι ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι τὸ Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως εἶναι ὑπὲρ νοῦν καὶ ἀληθινὸ καὶ ἀπρόσιτο «*πεπλα-*

νημένοι εἰσὶ καθάπαξ... ἀσεβεῖς τε διὰ τοῦτο καὶ ὀλεθριώτατα δόγματα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» εἰσάγουν. Τὰ ἔλεγε αὐτὰ ὁ Βαρλαὰμ γιατί εἶχε διαποτισθῆ ἀπὸ τὴν σχολαστικὴ θεολογία τῆς Δύσεως, ἀφοῦ μάλιστα ἀγνοοῦσε καὶ τὴν Θεολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Συγχρόνως ὁ Βαρλαὰμ πολεμοῦσε τὴν διάκριση οὐσίας καὶ ἐνεργείας στὸν Θεὸ καί, κυρίως, πολεμοῦσε τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστη.

Στὸ «*Συνοδικὸ τῆς Ὁρθοδοξίας*» ἐκτίθεται ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία πάνω στὸ θέμα αὐτό. Λέγεται ὅτι στὸν Θεὸ ὑπάρχει οὐσία καὶ ἐνέργεια καὶ αὐτὴ ἡ διάκριση δὲν λυμαίνεται τὴν θεία ἀπλότητα.

Ὁμολογοῦμε καὶ πιστεύουμε

«ἄκτιστον καὶ φυσικὴν χάριν καὶ ἔλλαμψιν καὶ ἐνέργειαν, ἐξ αὐτῆς τῆς θείας οὐσίας ἀχωρίστως ἀεὶ προϊούσαν».

Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Ἁγίους, κτιστὴ ἐνέργεια «*κτιστὴν δηλώσει καὶ φύσιν· ἄκτιστος δέ, ἄκτιστον χαρακτηρίζει οὐσίαν*», γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστη. Μάλιστα, τὸ τῆς θεότητας ὄνομα ὄχι μόνον στὴν θεία οὐσία, ἀλλὰ «*καὶ ἐπὶ τῆς θείας ἐνεργείας οὐχ ἦπτον αὐτό*» τίθεται. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, κατὰ τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων,

«ἄληπτον μὲν εἶναι παντελῶς αὐτὴν (τὴν οὐσίαν) καὶ ἀμέθεκτον, μεθεκτὴν δὲ τὴν θεϊαν χάριν τε καὶ ἐνέργειαν».

Ἐπίσης, στὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» παρουσιάζεται ἡ ἀλήθεια ὅτι τὸ Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως δὲν εἶναι φάσμα καὶ κτίσμα, δὲν εἶναι κάτι ποὺ ἐμφανίζεται καὶ στὴν συνέχεια ἐξαφανίζεται, ἀλλὰ εἶναι ἄκτιστο καὶ φυσικὴ χάρις καὶ ἔλλαμψις καὶ ἐνέργεια. Εἶναι, δηλαδή, ἡ φυσικὴ δόξα τῆς Θεότητας. Καὶ αὐτὸ τὸ Φῶς, ποὺ εἶναι ἡ ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ποὺ προῖται ἀδιαιρέτως ἀπὸ τὴν θεία οὐσία, ἐπιφαίνεται «*διὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ τοῖς κεκαθαρμένοις τὸν νοῦν*».

Αὐτό, λοιπόν, τὸ ἄκτιστο Φῶς εἶναι

«φῶς ἀπρόσιτον... καὶ φῶς ἄπλετον, καὶ φύσιν ἀπειρόνητον θείας αἴγλης, καὶ δόξαν ἀπόρρητον, καὶ Θεότητος δόξαν ὑπερτελεῆ, καὶ προτέλειον, καὶ ἄχρονον

τοῦ Υἱοῦ δόξαν, καὶ βασιλείαν Θεοῦ, καὶ κάλλος ἀληθινόν, καὶ ἐράσμιον περὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν φύσιν, καὶ φυσικὴν δόξαν Θεοῦ, Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἐν Υἱῷ Μονογενεῖ ἀπαστράπτουσας, καὶ Θεότητα...».

Ἐπευφημοῦνται οἱ ἅγιοι Πατέρες ποὺ ὁμολογοῦν τὸ
«προϊέναι μὲν τὴν θείαν ἐνέργειαν ἐκ τῆς θείας οὐσίας, προϊέναι δὲ ἀδιαιρέτως, διὰ μὲν τοῦ προϊέναι, τὴν ἀπόρρητον διάκρισιν παριστάντων, διὰ δὲ τοῦ ἀδιαιρέτως, ὑπερφυᾶ δεικνύντων τὴν ἔνωσιν».

Καὶ τελικά, οἱ αἵρετικοὶ ποὺ δέχονται τέτοιες πεπλανημένες ἀπόψεις, ἀντίθετες ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, ἀναθεματίζονται. Ἐνῶ, οἱ ἅγιοι Πατέρες ποὺ ἐκφράζουν ἀλάνθαστα τὴν διδασκαλία τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπευφημοῦνται καὶ μακαρίζονται.

Εἰδικὰ ἐπαινεῖται ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ἐπαινεῖται γιὰ δυὸ λόγους:

Ἄς ἕνας, γιὰτὶ ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς καὶ κατετρόπωσε τοὺς αἵρετικούς, οἱ ὅποιοι δίδασκαν πεπλανημένες ἰδέες γύρω ἀπὸ τὰ κρίσιμα αὐτὰ θεολογικὰ θέματα καὶ οἱ ὅποιοι προσπάθησαν νὰ εἰσαγάγουν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ *«τὰς Πλατωνικὰς ἰδέας καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς μύθους ἐκείνους».*

Ἄς ἄλλος λόγος, γιὰτὶ ἐξέθεσε τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία πάνω στὰ θέματα αὐτὰ ἔχοντας ἐξηγητὰς ὅλους τοὺς ἁγίους Πατέρας ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιο μέχρι τὴν ἐποχὴ του.

Ἐτσι, ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὡς διάδοχος τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ὑπέρμαχος τῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶ γίνεται εἰδικὴ καὶ ἰδιαίτερη μνεῖα τοῦ ὀνόματός του στὸ *«Συνοδικόν».*

Ἄς Τόμος δὲ τῆς Συνόδου τοῦ ἔτους 1347 μ.Χ. γράφει κάτι πολὺ σημαντικό γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὸ κύρος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ ὄλων ἐκείνων τῶν Μοναχῶν ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν διδασκαλία του:

Τὸν χαρακτηρίζει *τιμιώτατον*. Καὶ ἀφοῦ ἀναθεματίζει ὅσους δὲν δέχονται τὴν διδασκαλία του καὶ τὸν πολεμοῦν, συγχρόνως λέγει ὅτι, ἂν κάποιος ἄλλος

«τὰ αὐτὰ ποτε φωραθεῖν ἢ φρονῶν ἢ λέγων ἢ συγγραφόμενος κατὰ τοῦ εἰρημένου τιμιωτάτου ἱερομονά-

χου κυροῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μοναχῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ἱερῶν θεολόγων καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, τὰ αὐτὰ καὶ κατ' αὐτοῦ ψηφίζόμεθα καὶ τῇ αὐτῇ καταδίκη καθυποβάλλομεν, εἴτε τῶν ἱερωμένων εἴη τις, εἴτε τῶν λαϊκῶν».

Ὅποιος, δηλαδή, λέγει ἐναντίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῆς διδασκαλίας του, δέχεται τὸν ἀφορισμὸ τῆς Συνόδου. Καί, μάλιστα, γράφει γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ καὶ τοὺς αὐτῷ συνάδοντας Μοναχοὺς:

«οὐκ ἀνωτέρους μόνον παντάπασι τῶν κατ' αὐτῶν, μᾶλλον δὲ τῶν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἐρεσχηλιῶν .. ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστάτους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς εὐσεβείας προμάχους καὶ προαγωνιστὰς καὶ βοηθοὺς ταύτης ἀποφαινόμεθα»¹³.

Ἐπειδὴ υπάρχουν καὶ σήμερα μερικοὶ «θεολόγοι» ποὺ ἀμφισβητοῦν τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τὴν θεωροῦν ὡς νεοπλατωνική, ἄς ἀκούσουν τὸν ἀφορισμὸ καὶ τὸν ἀναθεματισμὸ τῆς Συνόδου ποὺ μνημονεύσαμε, καὶ γενικὰ τοῦ «*Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας*».

γ) Ὁ Ἠσυχασμὸς

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐξεφράσθη τὸν 14ο αἰῶνα διὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, περὶ τῆς ἀκτίστου ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀκτίστου Φωτός, συνδέεται στενῶτα μετὰ τὴν λεγομένη *Ἠσυχαστικὴ Κίνηση*. Ἄλλωστε, τὸ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος στὴν ἐμπειρία αὐτή, στὴν θέα τοῦ ἀκτίστου Φωτός, ποὺ ταυτίζεται μετὰ τὴν θέωση, δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἀναπτύξεως τῆς λογικῆς καὶ φορτίσεως τοῦ μυαλοῦ ἀπὸ γνώσεις, ἀλλὰ καρπὸς τῆς καθάρσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ νοῦ μέσα στὴν καρδιά, καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοός.

Ἀπὸ τὰ *Πρακτικὰ* τοῦ *Συνοδικοῦ Τόμου* τοῦ ἔτους 1341 μ.Χ. φαίνεται πῶς ὁ Βαρλαάμ ἀμφισβητοῦσε τὸν τρόπο βιώσεως τοῦ ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ, τὸν λεγόμενο ἡσυχαστικὸν τρόπο ζωῆς.

Βέβαια, αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, κυρίως ἀπὸ τὴν ἀντίκρουση τῶν ἀπόψεων τοῦ Βαρλαάμ, τὴν ὁποία ἔκανε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὸ γνωστὸ ἔργο τοῦ «*ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων*».

“Ὅμως θὰ ἤθελα νὰ μνημονεύσω ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ *Πρακτικὰ* τῆς Συνόδου τοῦ ἔτους 1341.

Ἐλεγε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Βαρλαάμ:

«*Ἐγὼ πολλῶν ὄντων, ἃ τις ἂν ἔχοι δικαίως ἐγκαλεῖν τῷ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ὑψηγιῆ, οὐδενὸς ἔλαττον ἠγοῦμαι καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ χριστιανῶν ἐπιχειρῶν διὰ τῶν εἰσπνοῶν ἀνατρέπειν μυστήρια, συκοφαντεῖ καὶ τοὺς Πατέρας ὡς ἄπερ νῦν αὐτὸς ἐκδιδάσκει, ταῦτα κάκείνους φρονήσαντας πρότερον*»¹⁴.

Στὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ βλέπουμε μιὰ συνεχῆ ἀναίρεση τῆς κακοδόξου αὐτῆς διδασκαλίας τοῦ Βαρλαάμ, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ κλονίσῃ τὰ θεμέλια τοῦ παραδοσιακοῦ Μοναχισμοῦ. Ὁ ἴδιος εἶχε ὑπ’ ὄψη του τὸν Μοναχισμὸ τῆς Δύσεως, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν ἡσυχαστικὴ μέθοδο καὶ καταγινόταν μὲ μιὰ κοινωνικὴ ἐργασία.

Στὸν Μεσαίωνα, μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, ἡ *Πράξις*, ποὺ στὴν πατερικὴ θεολογία εἶναι ἡ κάθαρση τῆς καρδιᾶς, ἐρμηνεύεται ὡς ἱεραποστολή, καὶ *Θεωρία*, ἡ ὁποία στὴν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι ἡ νοερὰ προσευχὴ καὶ ἡ θέα τοῦ ἀκτίστου Φωτός, ἐρμηνεύεται ὡς στοχασμὸς διανοητικὸς περὶ τοῦ Θεοῦ.

Βέβαια, ἡ εἰσπνοὴ καὶ ἐκπνοή, ὅπως καὶ ἄλλοι τρόποι, εἶναι ψυχοτεχνικὲς μέθοδοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται νὰ ἀποδευθεθῆ ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσίν του στὸ περιβάλλον καὶ στὴν λογικὴ καὶ νὰ εἰσέλθῃ στὴν καρδιά, ὅπου εἶναι ὁ πραγματικὸς τόπος, ἡ φυσικὴ του κατάσταση, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀνέλθῃ στὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Τὸ βασικὸ εἶναι νὰ μπορέσῃ κανεὶς μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν δικό του ἀγῶνα νὰ συγκεντρώσῃ τὸν νοῦ στὴν καρδιά. Αὐτὸς εἶναι ὁ λεγόμενος *Ἡσυχασμὸς* καὶ ἡ λεγομένη *Ἡσυχαστικὴ Κίνηση*. Εἶναι ἡ λεγομένη *Νοερὰ Ἡσυχία*, γιὰ τὴν ὁποία ἔγραψαν τόσα πολλὰ οἱ ἅγιοι Πατέρες. Δι’ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὁ νοῦς ἀποδευθεύεται ἀπὸ τὴν λογικὴ καὶ ἀποκτᾷ τὴν κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν πορεία του. Τότε βρίσκεται στὴν φυσικὴ του κατάσταση.

Ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀκολούθησαν τὴν ἴδια μέθοδο, γι’ αὐτὸ καὶ κατέληξαν στὰ ἴδια συμπεράσματα. Ὁ *Ἡσυχασμὸς* εἶναι ἡ μόνη μέθοδος θεραπείας τοῦ ἀνθρώπου. Ὅποτε, ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ὑπάρχουν οἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων *Ἡσυχαστές*, ποὺ εἶναι

οἱ ἀκραιφνεῖς θεολόγοι, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην οἱ ἀντι-πυχαστές, ποὺ θεολογοῦν μὲ τὴν φαντασία, γι' αὐτὸ καὶ καταλήγουν σὲ αἰρέσεις.

Στὸν *Συνοδικὸ Τόμο* τοῦ 1341 μ.Χ. ὑπάρχει μιὰ πολὺ σημαντικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ παράγραφος. Ὁ Βαρλαάμ καταδικάζεται, γι-ατὶ κατηγοροῦσε τοὺς Μοναχοὺς «*περὶ τῆς μελετωμένης αὐτοῖς καὶ προφερομένης συχνῶς ἱερᾶς εὐχῆς*». Οἱ Μοναχοὶ ἀσκοῦνταν στὴν εὐχὴ καὶ τὴν νοερὰ ἡσυχία, γιατί, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Παράδο-ση βεβαιώνει, εἶναι ἡ κατάλληλη μέθοδος γιὰ τὴν συγκέντρωση τοῦ νοῦ στὴν καρδιά. Ἡ Σύνοδος δέχεται αὐτὴν τὴν μέθοδο ποὺ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκ-κλησίας.

Συγχρόνως ὁμως, ἡ Σύνοδος καταδικάζει καὶ ὅλους ἐκείνους ποὺ δέχονται τὶς ἴδιες μὲ τὸν Βαρλαάμ ἀπόψεις καὶ κατηγοροῦν τοὺς Μοναχοὺς ποὺ προσπαθοῦν νὰ διάγουν ἡσυχαστικά, γιατί οἱ Μοναχοὶ δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἐφαρμόζουν τὴν μέθοδο, τὴν ὁποία ἔχει ἡ Ἐκκλησία.

Γράφεται χαρακτηριστικά:

«Ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερός τι τῶν ὑπ' ἐκείνου βλασφη- μως καὶ κακοδόξως κατὰ τῶν Μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, λαληθέντων ἢ συγγραφέντων φανεί- νει πάλιν τῶν Μοναχῶν κατηγορῶν ἢ ὅλως τούτων ἐν τοῖς τοιοῦτοις καθαπτόμενος, τῇ αὐτῇ καταδίκῃ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καθυποβαλλόμενος, ἀποκέρυ- κτος ἔσται καὶ αὐτὸς καὶ ἀποτετμημένος τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν συστήματος»¹⁵.

Θεωρῶ πολὺ σημαντικὸ αὐτὸ τὸ κείμενο καὶ ἀπάντηση σὲ ἐκεί- νους ποὺ ὄχι μόνον κατηγοροῦν τὸν σύγχρονο Ἡσυχαστικὸ Μο- ναχισμό, ἀλλὰ τὸν θεωροῦν αἰρετικὸ καὶ ἐπιδιώκουν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν ἀποδεσμεύσουν ἀπὸ ὅλη τὴν Ἡσυχαστικὴ Παράδο-ση καὶ νὰ τὸν ἐντάξουν μέσα στὶς ἀνθρωποκεντρικὲς κοινωνίες ἢ καὶ γενικὲς θρησκευτικὲς συνθῆκες ζωῆς. Ὁ λόγος, ὅτι εἶναι ἀποτετμημένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, εἶναι φοβερός.

**δ) Οἱ θεόπνευστες θεολογίες τῶν Ἁγίων
καὶ τὸ εὐσεβὲς φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας**

ΟΠΟΙΟΣ μελετήσει τὸ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*», ὅταν

φθάση στὰ κεφάλαια ποὺ ἀναφέρονται στὴν αἵρεση τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ Ἀκινδύνου, θὰ παρατήρηση ἀσφαλῶς ὅτι ἔξι φορές ὑπάρχει ἡ φράση:

«κατὰ τὰς τῶν Ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῆς φρόνημα».

Καὶ μάλιστα θὰ παρατήρηση ὅτι, ἀντικρούοντας ἡ Σύνοδος ὅλες τὶς αἵρετικὲς θέσεις τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ Ἀκινδύνου καὶ ἀναφέροντας τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας πάνω στὸ συγκεκριμένο θέμα, χρησιμοποιοεῖ τὴν ἴδια φράση. Καταδικάζονται οἱ αἵρετικοί, ἐπειδὴ δὲν πιστεύουν καὶ δὲν ὁμολογοῦν

«κατὰ τὰς τῶν Ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῆς φρόνημα».

Πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ *θεολογίες* τῶν Ἁγίων χαρακτηρίζονται θεόπνευστες. Καί, βέβαια, ἡ θεοπνευστία συνδέεται μὲ τὴν Ἀποκάλυψη. Οἱ Ἅγιοι βίωσαν τὸν Θεό, ἀπέκτησαν ἐμπειρία τῆς θείας Χάριτος, γνώρισαν προσωπικὰ τὸν Θεό, ἔφθασαν στὴν Πεντηκοστή, παρέλαβαν τὴν Ἀποκάλυψη καὶ γι' αὐτὸ χαρακτηρίζονται θεόπνευστοι καὶ ἀπλανεῖς Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας.

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε τὴν μέθοδο, τὴν ὁποία χρησιμοποίησαν καὶ τὸν τρόπο, τὸν ὁποῖο βίωσαν γιὰ νὰ γίνουν κατὰ Χάριν θεόπνευστοι. Αὐτὸς ὁ τρόπος εἶναι ὁ *Ἠσυχασμός*, ὁ ὁποῖος συγκεκριμενοποιεῖται στὰ τρία στάδια τῆς πνευματικῆς τελειώσεως, ποὺ εἶναι ἡ κάθαρση τῆς καρδιᾶς, ὁ φωτισμὸς τοῦ νοῦ καὶ ἡ θέωση.

Αὐτοὶ οἱ θεούμενοι καὶ θεόπνευστοι Ἅγιοι εἶναι οἱ Προφῆτες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες. Γι' αὐτὸ τὸ *«Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας»* λέγει:

«οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν».

Ἐπάρχει, ἐπομένως, ταυτότητα ἐμπειριῶν μὲ ὅλους τοὺς Ἁγίους, ἀκριβῶς γιὰτὶ ἀκολούθησαν τὸν ἴδιο τρόπο, βίωσαν ὅλο τὸ μυστήριο τοῦ Σταυροῦ, ποὺ εἶναι ἡ φυγὴ μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἡ φυγὴ τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ μέσα μας καὶ ἡ ἄνοδος στὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ.

Ἀκόμη, ἡ θεόπνευστη διδασκαλία τῶν Ἁγίων συνδέεται στενὰ

μὲ τὸ τῆς Ἐκκλησίας *εὐσεβὲς φρόνημα*. Ἡ Ἐκκλησία γεννᾷ τοὺς Ἁγίους καὶ οἱ Ἅγιοι ἐκφράζουν τὸ *εὐσεβὲς φρόνημα* τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν νοοῦνται Ἅγιοι ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ δὲν νοοῦνται Ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν αἰρετικές καὶ λαθεμένες ἀπόψεις πάνω σὲ σοβαρὰ θεολογικὰ ζητήματα.

Μέσα στὴν Ἐκκλησία, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὑπάρχουν «οἱ *πεῖρα μεμυημένοι*» καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ σέβονται αὐτοὺς τοὺς *πεπειραμένους*. Ἔτσι, ἂν δὲν ἔχουμε δική μας *πεῖρα* στὰ θέματα αὐτά, πρέπει, ὅπωςδήποτε, νὰ ἀκολουθοῦμε τὴν διδασκαλίαν τῶν θεοπτῶν, θεουμένων καὶ *πεπειραμένων* Ἁγίων. Μόνον ἔτσι ἔχουμε ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση. Διαφορετικὰ ἀνοίγουμε τὸν δρόμο γιὰ τὴν αὐτοκαταστροφὴν.

Πρέπει συνεχῶς νὰ πιστεύουμε καὶ νὰ ὁμολογοῦμε
*«κατὰ τὰς τῶν Ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ
τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβὲς φρόνημα».*

* * *

ΤΟ «*Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*» εἶναι ἓνα ὑπέροχο πολὺ συνοπτικὸ κείμενο, ποὺ εἶναι περίληψη ὅλης τῆς ὀρθόδοξης διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ ἐνέταξε μέσα στὴν λατρεία Της, τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διαβάζεται σὲ στάση προσοχῆς καὶ προσευχῆς. Εἶναι κείμενο ἱερό. Καὶ πρέπει νὰ προσαρμόζουμε ὅλη μας τὴν σκέψη καὶ πρὸ παντὸς τὴν ζωὴ μας σ' αὐτό.

Χρειαζέται νὰ τὸ μελετοῦμε ἐπισταμένως γιὰ νὰ γνωρίζουμε σὲ τί συνίσταται ἡ ὀρθόδοξη Πίστη καὶ ἡ ὀρθόδοξη Ζωή. Καὶ πραγματικὰ ἡ ὀρθόδοξη βιοτὴ εἶναι ἀππλλαγμένη ἀπὸ σχολαστικισμοὺς καὶ ἠθικισμοὺς. Εἶναι *ἡσυχαστικὴ* καὶ *θεολογικὴ*.

Ἡ θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ στάση στὸ κείμενο αὐτὸ δείχνει κατὰ πόσο διαπνεόμαστε ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα ἢ κατὰ πόσο διακατεχόμαστε ἀπὸ τὸν σχολαστικισμό.

Εἴμαστε ἐκκλησιαστικοὶ ὅσο εἴμαστε ἀγιοπατερικοί.

† *Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*
27.2/12.3.2006

-
- (*) **Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροθέου Σ. Βλάχου**, Ἐκκλησία καὶ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, ἔκδοσις Ἱερᾶς Μονῆς Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβάδεια 1990, σελ. 249-279. Ἐπιμέλ. ἡμετ.
1. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, ἔκδ. Παπαδημητρίου, σελ. 366, σημ. 2.
  2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 118, σημ. 2.
  3. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, Ἁγία Γραφή - Ἐκκλησία - Παράδοσις, μετάφρ. Δημ. Τσάμπη, ἔκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη, σελ. 131.
  4. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 133-134.
  5. Βλ. Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, 1987, σελ. 43 κ. ἑ.
  6. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 72-73.
  7. Πρωτοπρ. π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, πολυ-γραφημένη ὁμιλία, μετάφρ. Μοναχοῦ Μαξίμου Λαυριώτου, σελ. 59.
  8. Πρωτοπρ. π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Κείμενα Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς Θεολογίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη 1972, σελ. 141-144.
  9. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 236.
  10. Ἱερομ. Ἀθανασίου Γεβτιτς, Χριστὸς - Ἀρχὴ καὶ Τέλος, Ἰδρυμα Γουλανδρῆ-Χόρν, σελ. 195.
  11. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Συγγράμματα, ἔκδ. Παναγιώτου Χρήστου, Θεσ/νίκη 1988, τόμος Δ', σελ. 41-43.
  12. Πρωτοπρ. π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Κείμενα Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 147.
  13. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 270.
  14. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 249.
  15. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 254.